

David Castillo Dins el circ itinerant

L'afusellament de Ferrer i Guàrdia a Montjuïc el 1909, com a inductor de la Setmana Tràgica, ha provocat una allau de novetats i de debats

Centenari d'un assassinat

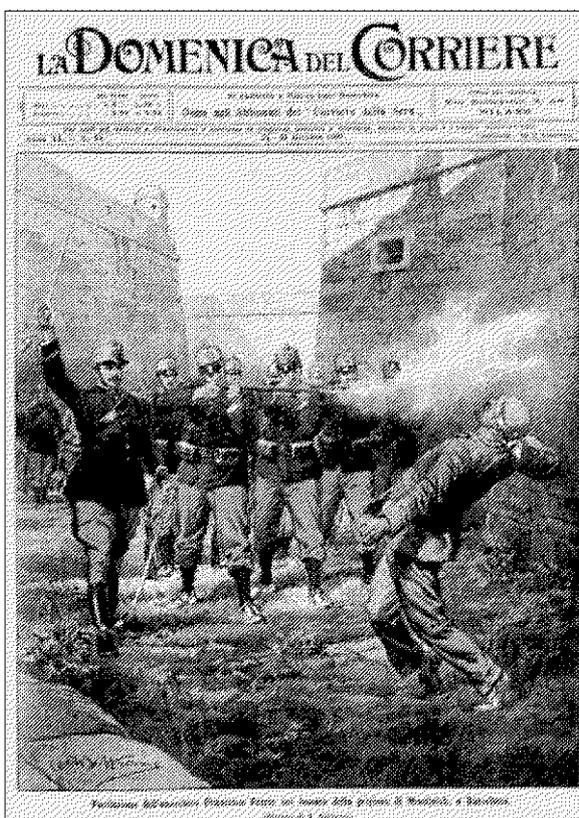
La convulsa història de la Catalunya del segle XX podria començar al destablat castell de Montjuïc –que l'enderroquin i plantin els arbres que van talar al Tibidabo– amb el vergonyant assassinat del creador de l'Escola Moderna Francesc Ferrer i Guàrdia. Al lliurepensador llibertari el van dur a l'escamot d'afusellament l'Església catòlica –encara tan rànica en la seva burocràtica nomenclatura– i els responsables autèntics de la Setmana Tràgica, una monarquia corrupta i una classe política, amb Maura al capdavant, que feia pena des de la pèrdua de les últimes colònies.

Els llibres publicats i els debats que es van promoure a la Virreina i per diferents col·lectius coincideixen en el punt exposat, la necessitat de trobar un boc expiatori. L'Església per reprimir el model pedagògic antiautoritari propugnat per l'Escola Moderna, i els militars per donar un cop de gràcia d'uns disturbis que se'ls van tornar a escapar de les mans. Eren els inicis del segle i Ferrer ja havia fugit a Bèlgica quan el van culpar de l'atemptat de Mateu Morral contra la casa reial. Precisament d'una investigació sobre Morral va partir la novel·la *De Humanidad y polilla. Todas las caras de Ferrer Guàrdia* (Anagrama), de Julián Granado. La novel·la adopta el punt de vista de la filla del pedagog, Sol Ferrer, autora de la primera hagiografia sobre un pare que l'havia abandonat quan ella tenia quatre anys. Tal com explica l'escriptor, "la novel·la planteja una reflexió sobre les grans idees del moviment llibertari, que volia destruir la societat d'aleshores i construir un món

nou nascut de la mà humana i que no tingués res a agrair a Déu".

A partir de documents que va trobar a la Universitat de San Diego, Granado afirma que Ferrer no va tenir res a veure amb la Setmana Tràgica i que va ser afusellat després d'un judici militar grotesc: "Ferrer estava de pas a Barcelona, on havia arribat per fer una gestió privada amb una editorial. Si no hagués estat per un sermó incendiari del bisbe a la catedral de Barcelona, que va obrir la caixa dels trons, possiblement la justícia militar ni tan sols s'hauria obstinat a encausar Ferrer i Guàrdia".

La novel·la de Granado la podem llegir amb el complement d'una sèrie de magnífics llibres històrics sobre la Setmana Tràgica, les seves causes i seqüeles. En primer lloc ens arriba un relat, ple de passió com un reportatge en viu, d'Antoni Dalmau, *Set dies de fiària* (Columna). El llibre reconstrueix fil per randa la sublevació popular arran dels "impostos de sang" que els espanyols recaptaven per a la inacabable Guerra del Marroc. Milers de nois moriren en campanyes absurdes liderades per militars de pèssima reputació. Les batalles del Rif del XIX desembocarien en el desastre d'Annual del 1931 –més de vint mil morts després de les estratègiques operacions del general Silvestre–, la matança indiscriminada amb gas mostassa de rifenys per un canal que ascendiria a la màxima autoritat militar en aquelles guerres, l'autoanomenat Generalísimo. Aquells episodis condicionarien la història del segle: les revolucions frustrades i l'ascens del terror militar i la superstició religiosa que encara patim.

La premsa internacional va recollir la injustícia de la mort del pedagog. ARXIU

Dalmau incorpora uns annexos aclaridors amb tres articles de Joan Maragall, un fragment del testament de Ferrer i Guàrdia i l'interessant informe del capità Francisco Gaicéran, defensor del pedagog. Després d'exposar que durant el sumari només han decla-

rat tots els seus enemics, s'han unit totes les denúncies i anònims que podien perjudicar-lo: "Todos los elementos reaccionarios, unidos a las clases conservadoras, formando este conjunto que pomposamente se denomina a si mismo verdadera representación

de los elementos de orden, pero que quizá han provocado esos desordenes de júbilo con su egoismo e intemperancia, quieren ahora ocultar la cobardía demostrada durante los luctuosos sucesos con una enérgica petición de castigos contra los vencidos y un odio indigno al manifestar sus deseos de venganza". Tal com conclou Gaicéran, Ferrer va ser perseguit per les seves idees racionalistes, li van tancar les escoles i va ser assassinat per treballar per un món millor, que l'Església i els militars no podien acceptar.

Episodis com la Setmana Tràgica condicionarien la història del segle, de les revolucions frustrades i la Guerra

No tinc més espai, però voldria recomanar l'excel·lent manual *La Setmana Tràgica* (Pòrtic), de David Martínez Fiol, *La Setmana Tràgica de Barcelona 1909* (Cossetània), d'Alexia Domínguez, i *Maragall i la Setmana Tràgica* (Edicions 62), la reedició d'un clàssic de l'enyorat Josep Benet.

Quan estudiava magisteri a finals dels setanta, el llibre sobre l'Escola Moderna, de Ferrer i Guàrdia, em va obrir els ulls sobre els premis i càstigs, sobre la ineficàcia dels exàmens i els concursos. Amb tant aparell repressiu no es estrany que es parli ara de fracàs escolar. Potser s'hauria de parlar del fracàs de l'escola, del model d'escola reformada que defensaven els reaccionaris.